

Årets ord og udtryk 2008

Farø, Ken Joensen

Published in:
Mål og mæle

Publication date:
2009

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Document license:
[Ikke-specificeret](#)

Citation for published version (APA):
Farø, K. J. (2009). Årets ord og udtryk 2008. *Mål og mæle*, (1), 19-20.

mål¹+mæle

32. ÅRGANG, JUNI 2009

Tog han *sin* eller *hans* hat?

Reglerne for brugen af *sin*, *sit*, *sine* og *sig* er egentlig ikke så komplicerede. Alligevel er der mange, der ikke følger dem. Torben Juel Jensen fortæller hvorfor *side 6*.

Ej og *ikke*

Hvad betyder det, når nægtelserne hober sig op, og hvad er egentlig forskellen på *ej* og *ikke*? Det forklarer en af Danmarks dygtigste formidlere af sprogforskning, Søren Brandt, i den første af fire rubrikker, som vi genoptrykker i anledning af hans 70 års fødselsdag i år. Læs *side 12*.

Idékvinde, fundraiser, organisator og PR-person

Lis Jacobsen tog initiativ til stiftelsen af *Det danske Sprog- og Litteraturselskab*, reorganiserede *Ordbog over det danske Sprog* og medvirkede ved oprettelsen af *Dansk Sprognævn*. Læs Inge Lise Pedersens portræt af en af de betydeligste skikkelser i dansk sprogforskning *side 14*.

Årets ord og udtryk 2008

Nu er de fundet. Se, hvad der vandt, på *side 19*.

Tosprogede i skole

Er det rigtigt, at tosprogede klarer sig dårligt i skolen? Hvad vil det overhovedet sige at være tosproget? Læs artiklen af Dorthé Bleses og Anders Højen *side 21*.

Minoritetssprog i Danmark

Tysk i Sønderjylland er i den såkaldte *Sprogpagt* fra 2001 defineret som et dansk minoritetssprog. Peder Gammeltoft fortæller, hvad det betyder i praksis, *side 30*.

Sprogligheder 2

Hvad sker der med *sin* i moderne dansk – og hvorfor sker det? 6

Kvadrofonisk negation 12

Lis Jacobsen 14

Årets ord og udtryk 2008 19

Tosprogethed – hvad er problemet? 21

At skilte med egne stednavne 30

En fransk politiker skrev engang, at det er en mærkværdighed ved det franske sprog, at ordene i det står i den orden, man tænker dem i.

Ludwig Wittgenstein
(1889-1951)

Årets ord og udtryk 2008

Årets ord og udtryk ifølge *Mål og Mæle* må gerne have sat sit præg på eller afspejle det forløbne år. Når vi på redaktionen vælger årets ord og udtryk, fokuserer vi herudover snarere på det interessante end på det, der nødvendigvis er prisen værdigt. Interessante er fx nye ord – både dem med en vis gangbarhed og dem, der bare er blevet forsøgt lanceret, fordi sproget mangler dem. Interessante er også gamle ord med ny betydning, eller kendte ord som går hen og får en stærk tilknytning til bestemte begivenheder. Der er altså ikke tale om en konkurrent til kampagner som Nye ord, Hadeord eller Yndlingsord.

Disse forholdsvis flydende og ikke nødvendigvis 100 % videnskabelige kriterier lever nedenstående valg op til, som er fundet blandt læsernes og redaktionens egne nomineringer i løbet af året. Erik Møldrup i Ålborg har vundet et års gaveabonnement på *Mål og Mæle* for sin stemme og argumentation, tillykke med det, og tak for observationerne til alle, der har bidraget!

Årets ord

Årets ord 2008 ifølge *Mål og Mæle* er *Udlændingesservice*. Det er dermed ligesom sidste år et institutionsnavn, men propriet er ikke ringere ord end deres modstykke, appellativer. Og der er noget ved omdøbningen af *Udlændingestyrelsen*, der er interes-

sant. For det er symptomatisk for myndighedernes omgang med sprog, som er præget af et forsøg på kontrol med de associationer, ordene fremkalder. "Udlændingestyrelsen" lugter nemlig af overvågning og afvisning, mens *-service* fremkalder imødekommenhed og *Jeg-har-et-tilbud-til-dig*. Problemet er bare, at det i det her tilfælde ikke sådan uden videre kan afslås. Som bekendt er en af styrelsens – pardon: *serviceorganets* – kerneydelser opholdstilladelser og frem for alt -afslag.

Ordet falder, som også Erik Møldrup påpeger, oplagt ind under kategorien *newspeak* (se *Mål og Mæle* nr. 22:2), bevidste forsøg på sprogændringer med henblik på at få det betegnede fænomen til at fremstå mere attraktivt. Vi kender det fra *skralde-mand* → *renovationsarbejder*; *fange* → *indsat*; *bistandshjælp* → *kontanthjælp*; *mongolisme* → *Downs syndrom*. Også nyere angliciseringer som *udsalg* → *sale*; *brugt* (1; om tøj) → *vintage*, (2; om fx computerspil) → *pre-used/pre-owned* kan regnes hertil.

Årets udtryk

Årets udtryk er *Ritts billige boliger* om det relativt pauvre udkomme af kampagnen "5.000 boliger til 5.000 kr.", der var med til at sikre Ritt Bjerregaard overborgmesterposten i København, men som altså i praksis kun blev til 12 boliger i Sydhavnen

i København, der vist desuden kun meget teknisk holder sig under de 5.000 i husleje. Nu er hun fratrådt i utide, men hun efterlader sig en større mængde direkte og indirekte bevingede ord som "Kommissærens Dagbog", "Hvad ikke alle kan lære, skal ingen lære", "Ritt Herregaard", "Mareritt", "Lex Ritt", og altså nu også Årets udtryk i *Mål og Mæle*. Med til at gøre udtrykket fyndigt er, at der er vokalrim mellem de to første ord og konsonantrim mellem nr. 2 og 3. Det sikrer, at det er let at hente frem

fra hukommelsen, og giver det samtidig slagkraft og satirisk præg.

Vi minder om, at en ny kampagne skydes i gang i det øjeblik, den gamle er forbi. Vi bringer traditionen tro først nomineringer i nr. 3, men vi vil da for inspirationens skyld lige nævne, at en stærk kandidat så at sige meldte sig selv i årets første dage, nemlig det tilsyneladende så uskyldige ord *perle*. Nomineringer sendes som hidtil til kenfaroe@hum.ku.dk.